

**LESZEK WILCZYŃSKI, *KATOLICKIE ORGANIZACJE
MŁODZIEŻY MĘSKIEJ W WIELKOPOLSCE 1860-1939,***

WYDAWNICTWO: ADAM MARSZAŁEK,

TORUŃ 2001, SS. 252.

Leszek Wilczyński jest kapłanem archidiecezji poznańskiej, pracownikiem naukowym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, dyrektorem Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu. Specjalizuje się w historii nowożytnej w zakresie katolickich organizacji młodzieżowych oraz ruchu społecznego kapłanów na obszarze Wielkopolski. Jest członkiem między innymi Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Wielkopolskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki w Poznaniu.

Książka *Katolickie organizacje młodzieży męskiej w Wielkopolsce 1860-1939* poświęcona została stowarzyszeniom i związkom kościelnym działającym na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej w okresie 1860-1939, tj. od pojawienia się pierwszego w Wielkopolsce stowarzyszenia katolickiego (Stowarzyszenia Czeladzi Katolickiej) do wybuchu II wojny światowej.

Praca składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym Autor omawia zagadnienia związane z obszarem i ustrojem archidiecezji gnieźnieńsko-poznańskiej. Rozdział drugi zapoznaje czytelnika z genezą i działalnością najstarszych młodzieżowych stowarzyszeń i związków katolickich w Wielkopolsce. W kolejnym rozdziale omówione zostały organizacje kościelne powstałe u schyłku XIX i na początku XX wieku. Jest w nim mowa głównie o towarzystwach młodzieży polsko-katolickich, skupiających przeważnie młodzież pozaszkolną, zarówno tę ze środowiska miejskiego, jak i wiejskiego. Rozdział czwarty analizuje kościelne organizacje młodzieży męskiej w okresie II Rzeczypospolitej. W dalszej części książki przedstawiona została sytuacja prawna głównych organizacji młodzieżowych działających w Polsce po 1918 r. Rozdział szósty ilustruje pola działalności stowarzyszeń i związków kościelnych w latach dwudziestolecia międzywojennego.

Analizując dysertację ks. L. Wilczyńskiego należy stwierdzić, iż jest ona dobrze osadzona w źródłach. Autor wykorzystał w niej między innymi materiały pochodzące z kilku archiwów państwowych (Archiwum Państwowe w Poznaniu, Archiwum Państwowe w Gnieźnie) i kościelnych (Archiwum

Archidiecezjalnego w Poznaniu, Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie). Ponadto wiele cennego materiału znalazł w źródłach drukowanych (na przykład: sprawozdaniach, statutach, regulaminach), w czasopiśmie oraz opracowaniach obejmujących łącznie 153 pozycje. Informacje uzyskane tą drogą pozwoliły Autorowi na skonstruowanie rzeczywistego obrazu ruchu katolickiego Wielkopolski w drugiej połowie XVIII i pierwszym czterdziestolecu XX wieku.

Książka ks. L. Wilczyńskiego jest przydatną lekturą do poznania dziejów ruchów społecznych w Wielkopolsce w latach 1860-1939. Ukazuje przede wszystkim ogromną rolę Kościoła katolickiego w tworzeniu postaw religijnych, społecznych i narodowych wśród młodego pokolenia Wielkopolan. Trud ten – ze względu na jednoznaczne preferencje dla klasowego ruchu robotniczego w okresie PRL – w historiografii do tej pory wyraźnie pomijano, a nawet zniekształcano. W związku z powyższym praca ks. L. Wilczyńskiego stanowi istotny wkład w korekty zniszczonego obrazu przeszłości ruchów społeczno-religijnych w Polsce.

Czy publikacja ks. Leszka Wilczyńskiego dotycząca katolickich organizacji męskich w Wielkopolsce w latach 1860-1939 przeznaczona jest wyłącznie dla specjalistów? Odpowiedź jest jednoznaczna. Dla historyka zajmującego się dziejami najnowszymi jest to lektura nieodzowna, wręcz obowiązkowa. Dla osób zainteresowanych jakąś panoramiczną wiedzą na temat dziejów Wielkopolski będzie to studium wprowadzające w wiele zagadnień pokrewnych, np. aktywność społeczna, kulturalna, oświatowa członków organizacji młodzieżowych, należących zasadniczo do innych działów dziejopisarstwa, aniżeli historia Kościoła. W szczególnym stopniu jednak książka ta winna zainteresować współczesne organizacje kościelne. Dostarczy im bowiem nie tylko pewnego rodzaju analizy naukowej na temat działających wcześniej związków i stowarzyszeń kościelnych, ale może stanowić także pomoc w działalności duszpasterskiej.

Ks. Wojciech Guzewicz, Ełk